

Információim szerint Peyer Károly látogatása küszöbön áll. Peyer vízumkérését a Quai d'Orsay szintén visszautasította, azonban a francia katonai hatóságok kiadják neki a vízumot. Úgy mint Sulyok, nyilván Peyer is vissza fog térni Ausztriába, ahol működésének körülményeit számára kedvezőnek tartják. De amerikai útitervekről is szó van.

Az előző jelentésemben már érintett, az Emberi Jogok Ligájához tartozó emigráns csoport, mint várható volt, a nyilvánosság elé lépett. Sokszorosítva terjesztik ugyanis Césár Sándor nyílt levelét Bölöni György nemzetgyűlési képviselőhöz. Ebben a levélben az a név, hogy nemcsak hogy a követséget is támadja, koholt vádakkal, mintha a magyar bányászok ügyében írott beadványukra nem felelne, amikor annak ellenkezője kétségtelenül megállapítható. Césár Garbai Sándor presztizsére hivatkozik, és Linder Bélát is tisztelettel említi meg, miközben a franciaországi Magyar Egyesület főtítkárát, Breuer Istvánt és Villand János bányászkerületi vezetőt támadja „az új és a régi emigráció nevében”.

Értesülesem szerint Szalay Jeromos párizsi magyar lelkész újabb, a magyar demokráciát támadó vezércikket írt „A katolikus magyar tudósító” című lapjába, amelyet katolikus oldalról mindaddig ellensúlyozni nem lehet, amíg a magyar egyház és a kormány által kiküldött lelkész Párizsba meg nem érkezik. A hírek szerint Szalay Jeromos miséin Habsburg Ottó is megjelenik, amikor Párizsban tartózkodik.

A magyar legitimisták közül legutóbb Pálffy Józsefet látták Párizsban, aki állítólag mint Sulyok titkára is szerepel. Pálffy szintén visszatért Ausztriába.

MOL XIX-J-1-k 38. doboz 20/f. (eredeti)

¹ Sulyok Dezső a háború előtt náciellenes kormánypárti, majd kisgazdapárti politikus, a háború után Pápa polgármestere, képviselő, a Pénzügyi Központ elnöke. A KGP-ben egy polgári demokratikus irányú, de a mérsékelt reformokat pártoló mintegy 20 tagú képviselői csoport vezére lett, ide tartozott Nagy Vince is. 1946. március 12-én Rákosi nyomására hűvel kizárták a KGP-ből, mire megalapította a Magyar Szabadság Pártot. 1947 augusztusában elhagyta az országot. Károlyi jobban rokonszenvezett Sulyokkal, mint a KGP más irányzataival, ha politikájával nem is értett egyet, mert őszintének, becsületesnek tartotta. Amikor azonban mint nagykövet és disszidens politikus kerültek szembe egymással, éppúgy figyeltette, mint más disszidens politikusokat, igyekezett tevékenységét akadályozni.

² Radvánszky Antal báró publicista, történész, a Nemzeti Bank vezértitkára, 1945-1948-ban a Lutheránus Világszövetségénél (Genf) a magyarországi egyház képviselője. 1949-1953 között a *Hungaria* főmunkatársa, később a *Der Donauraum, Ungarn-Jahrbuch* szerkesztője, biztosítási tisztviselő.

392. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1947. december 11.)

Tisztelt Miniszter Úr,
Kedves Barátom,

Mindenekelőtt szívből gratulálok Bukaresthez, Tito budapesti látogatásához, az elért eredményekhez és általában ahhoz a céltudatos politikához, amelyet folytat és folytatok. Ez igen, ez külpolitika. Most már csak az a fontos, hogy a csehszlovákokkal is meg egyezzünk. Enélkül nem lehet gazdasági jólétet teremteni a Duna-medencében.

Most érzem először, hogy végleg leszámoltunk a posványos revizionista politikával, amely még a felszabadulás után is érvényesült. Ez a méreg mélyen behatolt a magyar társadalom szervezetébe, és Nagy Ferencék, Gyöngyösiék tovább éltették. Nagyon jól tudod, hogy 30 év óta két dédelgetett álmom volt: a földreform és a teljes megbékélés a szomszédokkal. Az első már 45-ben megvalósult, és most a második is megvalósulóban van. Mintha egy vágyálom teljessedett volna be. Tudom, hogy ez tudatos, kemény harc

eredménye, de számomra a hosszú emigráció, reménytelenségek, küzdelmek, viták, lethargiák és újrakezdések után mégis olyan, mint valami csoda. És éppen, mert annyira örülök ennek a fordulatnak, szerettem volna most Budapesten lenni. Nem hiúságból, mert hiszen az én koromban az ilyesmivel már leszámol az ember, hanem azért, hogy közelebről, közvetlenül tanulmányozhassam az új helyzetet és veletek azt átbeszélhessem. Ugyanakkor, nem tagadom, afféle történelmi elégtételt is érzek. Emlékszem, másfél évvel ezelőtt még mennyire izolálva voltam itt a párizsi békekonferencián, s a magyar küldöttek nagy része még mennyire át volt itatva a horthysta külpolitikai szemlélettel. Nem akarom a személyemet előtérbe tolni, nem keresek igazolást, de azt hiszem nem vagyok szerénytelen, ha azt mondom, hogy valami csekély részem nekem is van abban, hogy ez az összefogás létrejön. Az emigráció alatt, a két háború között, majd a londoni háborús propagandában szinte „esse delendam”¹ módra hajtogattam a dunai megbékélés gondolatát. A hazatérésem óta pedig minden beszédemben, cikkemben, személyes beszélgetések során, Belgrádban tett látogatásomkor stb., állandóan hangoztattam, sürgettem a szomszédokkal való teljes megbékélést, a gazdasági és politikai együttműködést, s igyekeztem a megfertőzött magyar közvéleményt meggyőzni, hogy ezzel állunk vagy bukunk. Talán ez is használt valamit. Ne érts félre, nem akarok babérkoszorút kapni, mert hiszen Ti valamennyien ugyanezt csináltátok, csak éppen én is gyermekeknem tekintem azt, ami megszületett.

Ez az új külpolitika a mai világpolitikai konstelláció szempontjából is nagy jelentőséggel bír. Nekünk ott keleten fajt accomplit kell teremtenünk, gyorsabbaknak kell lennünk, mint a nyugatiaknak. Az oroszok segítségével és jóakarásával aránylag rövid idő alatt olyan gazdasági egységet hozhatunk létre, amely prosperitásával példaadó lehet a mai Európában. Mint mondtam, ez a csehszlovákok nélkül nem következhet be. A cseh ipart nem nélkülözhetjük a nagy tervben. Meg kell nyernünk a csehszlovákokat, még bizonyos magyar áldozatok árán is, nemzeti hiúságunkat háttérbe kell szorítani. Tudom, hogy az elmúlt két év vitáiban nagyrészt nekünk volt igazunk és azt is tudom, hogy a megegyezéshez a csehszlovák belpolitikában is tisztulásnak kell bekövetkeznie, de ugyanakkor nem szabad remélnünk, hogy követeléseinket éppen a szlovák probléma miatt, mindenben teljesíteni fogják. Általában nem szabad „követelésekről” beszélnünk. Ma már a csehszlovákok is engedtek a 48-ból. Pl. itteni francia nyelvű lapjuk, a „Parallele 50” az utóbbi időben több magyarbarát cikket közölt, és most tőlem is kért cikket. Elvégre eddig ők is bizalmatlanok lehettek. Sokszor olyan emberekkel találtuk magukat szemközt, akik nemrég még a revizionizmus szószólói voltak. Ha velünk kompromisszumot kötnek, ez az utolsó akadályt is elhárítja a dunai összefogás útjából. Amit elvesztenénk a réven, visszanyernénk a vámon.

Révai barátunk legutóbbi levelében azt írta, hogy ellentmondás van politikai elgondolásomban, mert amíg teljes szívvel támogatom a jugoszlávokkal, románokkal való szoros barátságot, ennek a baráti politikának egyik fő feltételét, a magyar belpolitika megtisztítását, kifogásolom. Elsősorban ismét szeretném leszögezni, hogy az, amit Ti – Rákosi, Gerő, Révai, Rajk, Te gazdaságilag és most külpolitikailag – véghezvittetek, történelmi munka volt, amelyet a magyar nép ma talán még nem értékelt, de előbb-utóbb értékelni fog. Ezt, még ha nem is értettem mindenben egyet veletek, mindig vallottam. Amikor én az ellenzék egy részének eltávolítását, az eltávolítás módját kifogásoltam, hangosan gondolkodtam és bel-, valamint külpolitikai megfontolásokból indultam ki. Ne felejtsetek el – ez a levél Révainak is szól –, hogy nekem kötelességem mindenről hűen, illúziómentesen beszámolni. Nektek odahaza tudnotok kell, hogy az ellenségnek, ellenfélnek milyen ütőkártyái vannak. Enélkül nem tudjátok megfelelően irányítani a politikát, enélkül nem tudtok számolni az összes tényezővel. A dunai összefogás lassan

bontakozott ki, márpedig enélkül nem lehet a Nyugattal szemben keménynek s egyúttal nemtörődömnek lenni. Nekem tudnom kell, hogy milyen mértékben számolunk még a nyugati közvéleménnyel, és le kell mérnem, hogy az otthoni események milyen hatást váltanak ki itt. Azt is tudnom kell, hogy a nyitva hagyunk-e egy ablakot a Nyugat felé vagy sem. Pfeifferék eltávolítása bizonyára szükséges volt, de ennek összemérése a folyton változó világkonstellációval, az európai, speciálisan a francia eseményekkel, feltétlenül fontos nemcsak az én itt követendő politikám, de a magyar belpolitika szempontjából is. Révai kissé úgy fogta fel a leveletem, mintha én azonosítanám magam azokkal a kifogásokkal, amelyeket ezzel kapcsolatban felhoztam. Nem mondom, jobb szerettem volna, ha ilyen módszereket nem kellett volna alkalmaznunk, de nem vagyok formális demokrata, és ismerem annyira a magyar közéletet, hogy az ilyesmitől ne csináljak kardinális kérdést. A különbség közöttünk nem itt van, hiszen a felszabadulás utáni időkből éppen azt kifogásoltam, hogy túlságosan szabadjára engedték a gyepiót. Ti azt nem értitek meg kellőképpen, hogy a mi demokráciánkat itt szinte lehetetlen demokráciaként prezentálni. A formális demokraták soha nem fogják belátni, hogy Pfeifferék kiakolbólitása demokratikus cselekedet volt. Például Te táviratban kérted, hogy Gyomai válaszoljon Honti Ferencnek a „Revue de Paris”-ban megjelent cikkére. Eltekintve attól, hogy néhány apró tárgyi tévedésbe vagy hazugságba belekapaszkodhatunk, az itteni mértékkel, pláne ebben a lapban, nem lehet az ott írottak ellen érveket felhozni. Ez ideológiai megközelítés kérdése. Mi csak azt mondhatjuk, hogy szerintünk ez és ez a demokrácia, s legfeljebb azt kifogásolhatjuk, hogy Honti úr beavatkozik a francia belpolitikába, mert erélyesebb fellépést követel ellenünk. Ez azonban édeskevés. Így azután nagyon nehéz hadakozni. És ebben már benne van az is, hogy miért írtam ilyen értelemben Révainak, aki egyébként meggyőzött és eloszlatta aggodalmaimat, főképpen azért, mert rámutatott a magyar bel- és külpolitika összefüggéseire. Azonban van még egy pont, ahol nem egészen értek egyet Veletek, és ez a magyar belpolitika értékelése, helyesebben a magyar nép értékelése. És ez volt a mások ok, ami miatt a Pfeiffer-kérdést bizonyos aggodalommal kezeltem. Egymás között vagyunk, és valljuk be, hogy a magyarság 55–60%-a még mindig tele van horthysta fertőzéssel, kb. 20%-a közömbös vagy habozó és csak 20%-ra lehet biztosan számítani. A kérdés az, hogy a nevelést miként lehet meggyorsítani, s mikor kell a mézesmadzagot, az ostort használni. Tudom, hogy mihelyt a tömegek látni fogják, hogy a rendszer tartós és az egymást követő, célzatosan terjesztett rémhírek sorban hamisaknak bizonyulnak, már csak opportunizmusból is sokan alkalmazkodni fognak. Azt is tudom, hogy az új nemzedék alapos, tudatos nevelése is növelni fogja táborunkat, sőt máris növelte. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy ez az alapvető nehézség, a fertőzésnek ez az ijesztő aránya máról holnapra megszűnik. Ezért féltém attól, hogy a Pfeiffert eltávolító módszer plusz a nyugati propaganda és külpolitikai konstelláció nem hoz-e létre egy veszélyes helyzetet. A douce violence² demokráciája lehet szükségesség, de éppen a fenti analízis folytán az adagolással nagyon vigyázni kell. Itt az én személyi szempontjaimat teljesen kiküszöbölöm, noha éppen az keserít el, hogy a magyar nép fertőzöttsége miatt a humanista elvek nem érvényesülhetnek. Ez nem ellentmondás nálam, mert amíg a horthysták ellen kíméletlen harcot hirdetek, azokkal szemben, akik harcoltak Horthy ellen és most a mai rendszerrel szemben is erős kritikával élnek, szeretnék elnézőbb lenni.³ Nyugaton, a progresszívebb elemek is, éppen azt vetik leginkább a szememre, hogy a magyar ellenállásban részt vett elemeket is eltávolítjuk az útból. Hiába mondom, hogy most az ellenforradalmárokkal szövetkeztek, ezt nem hiszik el.

Visszatérve a dunai összefogásra, úgy érzem, hogy ez az átnevelésnek is legfőbb tényezőjévé lesz, mert gazdasági prosperitást hoz és kiöli az emberekből a sovinizmust,

amely a magyarság leggyengébb pontja. Emellett súlyos csapás a disszidensekre is, akiknek reményei különben a nemzetközi enyhülés folytán alábbszálltak. Az enyhülésre most nem térek ki, mert erről hivatalos jelentést írok, csupán óva intelek Benneteket a túlzott optimizmustól. Kétségtelen, hogy új helyzet alakul ki, de ez az új helyzet is még tele van csapdákkal.

Svájcba rövidesen ellátogatok. Három-négy napot töltök majd ott, és remélem, hogy értékes információkat szerzek be a disszidensekről. Budapestre már csak azért sem mehetek, mert nem engedhetem át a vezetést Szakasitsnak, márpedig ezt szerencsétlen formai okokból aligha kerülhetnénk el. Most szükség van a tekintélyemre, s nem engedhetem meg, hogy Sz. a nevemben baklövéseket kövessen el és egyéni mozdulatokat tegyen. Kár, hogy nem utazhatom, mert Nosek csehszlovák követ éppen tegnap mondta, hogy Masaryk, Clementis és Gottwald várnak, s nagyon jó volna, ha rövidesen Prágába mehetnék, mert most még Clementis is hajlik felénk, s az én látogatásom jó atmoszférát teremtené. Január vége felé esetleg már vállalkozhatom az útra. Egyébként Havas Endre titkárom személyesen is mindent előad.

Még szeretném felhívni a figyelmeteket Mende Tiborra, aki Heltai tanácsos úrnak levélben bejelentette, hogy a NHT-nál⁴ lévő állását nem tudja többé összeegyeztetni politikai meggyőződésével, úgy érzi, hogy most már nem használhat az ügynek, a lehetőségek kimerültek, s éppen ezért szeretné a magyar demokráciát szolgálni. Én csak annyit mondhatok, hogy sokat segít nekünk, egyik legjobb hírforrásunk, és amióta ismerem töretlenül progresszív nézetet vall. Már Londonban jól ismertem. Ragyogó karriert futott be, rengeteget tanult, de karrierjét nem engedményekkel csinálta, hanem tehetségével és tudásával. Azt hiszem, hogy Washingtonban nagyszerűen felhasználhatnánk. Tökéletesen beszél és ír angolul. Tőlünk itt semmit sem kért, csak adott. Havas erről is részletesen informálni fog. Nyilvánvaló, hogy tele van ambícióval és jól könyököl, de nem elvteles ember, sőt a meggyőződés döntő szerepet játszik nála.

A jelentéseinkről csak annyit, hogy rengeteg helyen informálódunk - nemcsak én, de a kollégáim is -, és mindent alaposan összevetünk. A sajtót csak alátámasztásul használjuk. Soha nem akarunk illúziót ébreszteni, és éppen ezért a politikai helyzetet és híreket legbizalmasabb munkatársaimmal mindig töviről hegyire megvitatjuk. A team jól működik.

Ezzel körülbelül elmondtam minden fontosat. Minden egyébről Havas fog beszámolni.

Szívélyes üdvözlettel

PIL 274. f. 10/10. ó. e. (egykorú másolat). Rövidítve közli: 2000, 2002. október

¹ Utalás az „idősebb” Cato, római politikus ismert mondására, aki hogy kierőszakolja a harmadik pun háborút, minden beszédét azzal fejezte be: „Carthaginem esse delendam”, vagyis „Karthágónak el kell pusztulnia”.

² Edes erőszak (francia).

³ Pfeiffer Zoltán ügyvéd a háború alatt tevékeny résztvevője volt az ellenállási mozgalomnak. 1944-ben a Kiszgazdapártot képviselte a Magyar Frontban. 1945–46-ban igazságügyi államtitkár, de miután ellenállást tanúsított az „összeesküvés” és hasonló ügyekkel szemben, távoznia kellett, ezután saját pártot alapított, amely sikeresen szerepelt az 1947-es választásokon.

⁴ *New York Herald Tribune*.